

U Z N E S E N I E

Najvyšší súd Slovenskej republiky v právnej veci žalobcu **A.**, proti žalovanému **I.**, **o 4 971 490,- Sk s príslušenstvom**, ktorá sa vedie na Krajskom súde v Žiline pod sp. zn. 16 Cb 133/01, o dovolaní žalobcu proti uzneseniu Najvyššieho súdu Slovenskej republiky z 26. júla 2007 č. k. 1 Obo 205/2006–96, takto

r o z h o d o l :

Napadnuté uznesenie Najvyššieho súdu Slovenskej republiky z 26. júla 2007 č. k. 1 Obo 205-2006–96 a uznesenie Krajského súdu v Žiline z 31. mája 2006 č. k. 16 Cb 133/2001 – 84 sa **z r u š u j ú** a vec sa **v r a c i a** Krajskému súde v Žiline na ďalšie konanie.

O d ô v o d n e n i e :

Súd prvého stupňa uznesením z 31. mája 2006 č. k. 16 Cb 133/2001–84 zastavil konanie v časti o zaplatenie zmluvnej pokuty 0,5% zo sumy 4 036 580,-- Sk za každý deň omeškania od 30. septembra 2000 do zaplatenia a zmluvnej pokuty 0,05% zo sumy 934 910,-- Sk za každý deň omeškania od 30. septembra 2000 až do zaplatenia. Rozhodol tak s odôvodnením, že dorúčením návrhu na opravu žaloby žalobca rozšíril žalobu. Súdny poplatok za rozšírenú časť žaloby však napriek výzve a poučeniu v stanovenej lehote nezaplatil.

Najvyšší súd Slovenskej republiky rozhodujúc o odvolaní žalobcu uznesenie súdu prvého stupňa potvrdil. V odôvodnení rozhodnutia uviedol, že podanie žalobcu, označené za opravu žaloby, je oproti pôvodne uplatnenému právu v žalobe dôvodom na vyrubenie súdneho poplatku, pretože žalobca pôvodne žiadal, aby súd uplatňované čiastky priznal s úrokom v tam uplatnenej výške. Zmluvná pokuta je samostatným nárokom, preto podlieha poplatkovej povinnosti na rozdiel od príslušenstva pohľadávky, ktorým sú podľa § 121 ods. 3

Obč. zák. úroky, úroky z omeškania, poplatok z omeškania a náklady spojené s jej uplatnením. Z hľadiska poplatkovej povinnosti nie je rozhodujúce, či účastník svoje podanie nazval opravou pôvodne podaného návrhu, alebo zmenou, prípadne rozšírením žaloby. V predmetnom prípade je však potrebné sa zaoberať aj touto skutočnosťou, pretože žalobca svoje dodatočné podanie nazval opravou pôvodne podaného návrhu keď, tvrdí, že omylom zmluvnú pokutu označil ako úrok. K dorubeniu súdneho poplatku však došlo až po uplynutí lehoty upravenej v § 13 zák. č. 71/1992 Zb. o súdnych poplatkoch v platnom znení, podľa ktorého poplatok, alebo doplatok poplatku nemožno vyrubiť po uplynutí troch rokov od konca kalendárneho roka, v ktorom sa stal splatným. Treba preto v danom prípade ustáliť, kedy sa poplatková pohľadávka stala splatnou. Zo žaloby je zrejmé, že žalobca si uplatňuje zaplatenie 4 971 490,-- Sk s príslušenstvom, pričom v petite, ako príslušenstvo uvádza úrok. Súd správne vyrubil súdny poplatok pôvodne iba z výšky žalobcom uplatnenej sumy 4 036 580,-- Sk. Podaním žalobcu z 29. novembra 2004, označenom ako oprava žaloby (návrhu na začatie konania), došlo ku zmene v obsahu žaloby. Každý úkon posudzuje súd podľa obsahu, aj keď je úkon nesprávne inak označený. Keďže týmto podaním žalobca prekvalifikoval petit žaloby, súd mu správne vyrubil súdny poplatok z práva, ktoré týmto podaním uplatnil, teda zo zmluvnej pokuty. Žalobca súdny poplatok, ktorý mu bol takto vyrubený, nezaplatil. Postup súdu, ktorý v časti o zaplatenie zmluvnej pokuty konanie zastavil, bol preto správny.

Uznesenie odvolacieho súdu nadobudlo právoplatnosť 7. septembra 2007.

Proti rozhodnutiu odvolacieho súdu podal dovolanie žalobca. V dovolaní uviedol, že rozhodnutie odvolacieho súdu smeruje proti subjektu, ktorý nemá spôsobilosť byť účastníkom konania. V konaní preukázal, že došlo k singulárnej sukcesii, v dôsledku čoho bol súd povinný podľa § 92 ods. 3 pripustiť zámenu účastníkov. Odvolací súd to však neurobil a rozhodnutím upravil práva a povinnosti dovolateľa, hoci sa ho už táto úprava nemôže týkať, keďže pohľadávku, ktorá je predmetom konania, postúpil. Podaním 16. júna 2006 urobil relevantný procesný úkon, ktorým preukázal, že oprávneným majiteľom pohľadávky sa stal Ing. S. V konaní tak došlo k procesnej chybe, ktorá zakladá prípustnosť a dôvodnosť dovolania. Druhým dôvodom je skutočnosť, že postupom súdu mu bola odňatá možnosť konať pred súdom. V žalobe uviedol nesprávny, neúplný a nezrozumiteľný petit žaloby, načo žalobca sám prišiel. Odvolací súd však potvrdil svojim uznesením, že nebolo povinnosťou súdu prvého stupňa vyzvať žalobcu na opravu žaloby. Tým však súdy oboch stupňov popreli

svoje vlastné tvrdenie, podľa ktorého opravou rozšíril petit žaloby. Opravou žaloby nedošlo k jej rozšíreniu. Súhrn plnení, žiadaných pôvodnou žalobou, je 13 385 681 Sk. Opravenou žalobou žiada priznanie 10 994 290,-- Sk, čo je o 2 391 391,-- Sk menej. Nebol preto dôvod spoplatniť opravu petitu žaloby ani dôvod na zastavenie konania pre nezaplatenie poplatku. Zastavením konaniam konania došli k odňatiu možnosti žalobcu konať pred súdom, čo je dôvodom, zakladajúcim dôvodnosť a prípustnosť dovolania podľa § 237 písm. f/ O. s. p., žiadal preto, aby dovolací súd zrušil rozhodnutie súdu prvého stupňa a odvolacieho súdu.

Žalovaný sa k dovolaniu nevyjadril.

Najvyšší súd Slovenskej republiky, ako súd dovolací (§ 10a ods. 2 O. s. p.), po zistení, že dovolanie podal včas účastník konania, bez nariadenia dovolacieho pojednávania (§ 243a ods. 1 O. s. p.) dospel k záveru, že dovolanie je opodstatnené.

Dovolaním možno napadnúť právoplatné rozhodnutia odvolacieho súdu, pokiaľ to zákon pripúšťa (§ 236 ods. 1 O. s. p.).

Proti každému rozhodnutiu odvolacieho súdu je dovolanie prípustné, ak bolo rozhodnutie odvolacieho súdu vydané v konaní, ktoré bolo postihnuté niektorou z procesných väd vymenovaných v § 237 O. s. p.

Jednou z takýchto väd je i skutočnosť, že ten, kto v konaní vystupoval ako účastník, nemal spôsobilosť byť účastníkom konania (§ 237 písm. b/ O. s. p.), ktorej sa žalobca dovoláva. Spôsobilosť byť účastníkom konania má ten, kto má spôsobilosť mať práva a povinnosti, inak len ten, komu ju zákon priznáva (§ 19 O. s. p.). Žalobcom (dovolateľom) je obchodná spoločnosť, zapísaná v obchodnom registri s prideleným identifikačným číslom X. Je právnickou osobou (§ 56 ods. 1 Obch. zák.), ktorá má podľa § 18 ods. 1 Obč. zák. spôsobilosť mať práva a povinnosti. Tým je daná aj jeho spôsobilosť byť účastníkom konania. Ak by bolo pravdou, že spôsobilosť byť účastníkom nemá, muselo by byť konanie o ním podanej žalobe zastavené. Ani jeho procesné úkony by nemali žiadne účinky. Nezodpovedá skutočnosti ani tvrdenie, že dovolateľ nie je účastníkom konania (ak by nim nebol, nemohol

by účinne podať ani dovolanie). Postúpením pohľadávky, ktorá je predmetom konania (ale ani keď z iného dôvodu prestane byť majiteľom pohľadávky alebo iného práva) žalobca bez ďalšieho neprestáva byť účastníkom konania. Spravidla v takom prípade stráca aktívnu legitimáciu, nie však spôsobilosť byť účastníkom konania. Dovolací dôvod podľa § 237 písm. b/ O. s. p. preto nebol daný.

V dôsledku straty aktívnej legitimácie žalobcu sa stáva žaloba bezzákladnou, čo vedie k jej zamietnutiu. Uvedenému dôsledku postúpenia pohľadávky môže žalobca čeliť postupom upraveným v § 92 ods. 2, ods. 3 O. s. p. Uvedené ustanovenia platia aj pre odvolacie konanie (§ 116 O. s. p. a contr.). V prejednávanej veci žalobu podal dovolateľ. Konanie bolo proti nemu zastavené pre nezaplatenie súdneho poplatku uznesením z 31. mája 2006 č. k. 16 Cb 133/2001–84. Proti uzneseniu podal odvolanie, ktoré bolo doručené súdu prvého stupňa 20. júna 2006. Ten istý deň ďalším podaním oznámil súdu, že pohľadávku postúpil dohodou z 3. novembra 2004 Ing. S.. V dôsledku toho žiadal, aby súd postupoval podľa § 92 ods. 2, ods. 3 O. s. p. a pripustil zámenu účastníkov tak, že miesto pôvodného žalobcu nastúpi ako žalobca a účastník konania Ing. S., ktorý súhlas so vstupom do konania na miesto žalobcu vyjadril písomne priamo na uvedenom podaní. K podaniu bola pripojená kópia dohody o postúpení pohľadávky. Odvolací súd uvedenému procesnému návrhu nevenoval pozornosť a rozhodnutie súdu prvého stupňa potvrdil, keď bez vysvetlenia za žalobcu naďalej považoval A. a bez toho, aby o návrhu na zámenu rozhodol.

Postup podľa § 92 ods. 2 O. s. p. je jedným zo spôsobov, ktorým môže žalobca uplatňovať svoje dispozičné právo v konaní. Návrhom na zámenu účastníkov žalobca prejavuje svoju vôľu nebyť naďalej účastníkom konania. Ak sú splnené podmienky pre zámenu žalobcu, je súd povinný návrhu vyhovieť. Ak súd napriek tomu, že sú podmienky splnené, návrhu nevyhoví (prípadne o návrhu vôbec nerozhodne), znemožní žalobcovi realizáciu jeho procesných práv, v tomto prípade práva rozhodovať o jeho ďalšej účasti v konaní. Takýto postup je odňatím možnosti konať pred súdom, čo zakladá dovolací dôvod podľa § 237 písm. f/ O. s. p.

Zaoberať sa návrhom žalobcu a rozhodnúť o ňom bolo o to dôležitejšie, že z neho nie je zrejmé, čoho sa nim vlastne domáha. Z návrhu a pripojenej dohody je zrejmé, že došlo k postúpeniu pohľadávky. Keďže návrh zároveň obsahuje aj súhlas toho, kto má do konania

vstúpiť miesto žalobcu, sú z tohto pohľadu splnené podmienky pre zámenu účastníkov. Z podania žalobcu však nie je zrejmé, či naozaj žiada o zámenu.

Postúpenie pohľadávky podľa § 524 a nasl. Obč. zák. zakladá nový záväzok len medzi postupníkom a postupcom. Obsahom nového záväzku je prechod pohľadávky z majetku postupcu do majetku postupníka. Obsah pôvodného záväzku sa postúpením nemení a samotným uzavretím zmluvy o postúpení sa nemení ani postavenie dlžníka. Jeho postavenie sa mení až tým, že mu postúpenie postupca alebo postupník (§ 526 Obč. zák.) oznámi. Nemení sa nič na jeho povinnosti dlh splatiť. Povinnosť dlžníka sa potom, ako mu niektorý s účastníkov zmluvy o postúpení postúpenie oznámi spôsobom, predpokladaným v § 526 Obč. zák., mení len v tom, že miesto pôvodnému veriteľovi musí dlh splniť postupníkovi. Pokiaľ mu postúpenie neoznámia, musí plniť pôvodnému veriteľovi a takýmto plnením sa zbaví záväzku. Je len vecou dohody postupcu a postupníka, kedy a či vôbec dlžníkovi oznámia, že došlo k postúpeniu (tým viac to platí voči iným tretím osobám). Nemožno vylúčiť ani dohodu, že postúpenie neoznámia vôbec (bude predmetom obchodného tajomstva). Postúpenie pohľadávky sa vtedy navonok voči tretím osobám v ničom neprejaví. Pôvodný veriteľ môže pohľadávku naďalej uplatňovať, ako keby k postúpeniu nedošlo. Vo vzťahu medzi postupcom a postupníkom sa postúpenie prejaví až vo vzájomnom vypořiadaní prijatého plnenia podľa podmienok dohodnutých v zmluve o postúpení.

Ustanovenie § 530 ods. 1 Obč. zák. umožňuje, aby sa účastníci zmluvy o postúpení pohľadávky dohodli, že postupca bude postúpenú pohľadávku vymáhať sám vo svojom mene na účet postupníka. Umožňuje, aby sa tak stalo aj po tom, ako sa už postúpenie oznámilo, alebo preukázalo dlžníkovi. Vtedy môže postupca pohľadávku vymáhať, len ak ju nevymáha postupník a postupca preukáže dlžníkovi súhlas postupníka s týmto vymáhaním. Dohoda podľa § 530 ods. 1 Obč. zák. zakladá aktívnu legitimáciu postupcu na akékoľvek vymáhanie pohľadávky, nevynímajúc uplatnenie pohľadávky žalobou na súde. V opísaných situáciách môže postupca vymáhať postúpenú pohľadávku tak, ako keby bol naďalej veriteľom. Legitimácia pôvodného veriteľa na podanie žaloby (alebo pokračovanie v konaní) tak môže vyplývať zo skutočnosti, že dlžníkovi nebolo oznámené alebo preukázané, že pohľadávka bola postúpená, alebo z dohody o vymáhaní pohľadávky podľa § 530 ods. 1 Obč. zák.

Formuláciu obdobnú, ako používa § 530 ods. 1 Obč. zák. „vo vlastnom mene, na účet postupníka“ používa aj Obchodný zákonník napríklad v § 577 pri komisionárskej zmluve (na účet komitenta) alebo v § 601 pri zmluve zasielateľskej (na účet príkazcu). Tak, ako samotná zmluva o postúpení pohľadávky, tak aj dohoda o vymáhaní pohľadávky sa týka len postupcu a postupníka a zakladá ďalší záväzkový vzťah len medzi nimi. Rovnako, ako pri spomenutých typoch zmlúv, ide o druh nepriameho zastúpenia. Na rozdiel od priameho zastúpenia, kde zástupca koná v mene zastúpeného a práva a povinnosti z jeho konania vznikajú priamo zastúpenému, postupca ako nepriamy zástupca postupníka koná vo vlastnom mene, ale na účet postupníka. Práva a povinnosti z jeho úkonov vznikajú postupcovi, je však povinný ich previesť na postupníka. Konanie zástupcu na účet zastúpeného pri nepriamom zastúpení nespočíva v tom, že už v konaní alebo vo výsledku konania je vyjadrené, že práva alebo povinnosti, konaním nadobudnuté, patria zastúpenému. Uvedené slovné spojenie vyjadruje len povinnosť vzájomného vyporiadania účastníkov tohto vzťahu (najmä povinnosť previesť úžitky z konania na zastúpeného a predložiť mu vyúčtovanie). To, že zástupca koná na cudzí účet, sa vo vzťahu k tretím osobám nijako neprejavuje a navonok sa jeho konanie nelíši od konania vo vlastnom mene a na vlastný účet. Pri vymáhaní pohľadávky na súde preto postupca, konajúci vo vlastnom mene, nevyjadruje v žalobe (v petite žaloby), že pohľadávku uplatňuje na účet postupníka.

Z uvedeného je zrejmé, že postupca a postupník, môžu po postúpení pohľadávku v už prebiehajúcom konaní postupovať dvomi spôsobmi. Ak sa rozhodnú postupovať na základe dohody podľa § 530 ods. 1 Obč. zák. s tým, že postupca bude naďalej vymáhať pohľadávku vo svojom mene, v konaní nedôjde k žiadnej zmene v účastníctve, keďže postupca tak, ako doposiaľ, bude pohľadávku bez zmeny uplatňovať vo vlastnom mene. Ak mieni postupník pohľadávku uplatňovať vo vlastnom mene, môže to byť len na základe zámeny účastníka na žalujúcej strane (prípadne aj s tým, že pôvodný žalobca – postupca bude v konaní nového žalobcu – postupníka v ďalšom konaní zastupovať).

Podanie žalobcu (č. l. 88 spisu) je z uvedeného pohľadu nejasné a odporujúce si v tom, čo sa nim sleduje. Na jednej strane sa v ňom uvádza, že súd má konať s Ing. S. ako so žalobcom, čo by znamenalo, že navrhuje zámenu žalobcu, zároveň sa však dovoľáva dohody, podľa ktorej má vo svojom mene naďalej na účet postupníka pohľadávku vymáhať. Keďže jeden z možných navrhovaných postupov vylučuje druhý, bolo treba účastníkov

(autorov návrhu na zámenu) vyzvať, aby spresnili, čo návrhom smerujú a či skutočne žiadajú o zámenu žalobcu. V tejto súvislosti dovolací súd považuje za vhodné upozorniť na to, že oznámenie postúpenia dlžníkovi nemá vplyv na splnenie podmienok pre zámenu účastníkov podľa § 92 ods. 2 O. s. p. a citované ustanovenie ho ani nevyžaduje. Oznámenie má vplyv len na riešenie otázky, či žalovaný je alebo bude povinný dlh plniť novému žalobcovi. Ak táto podmienka splnená nebude, môže to byť dôvod na zamietnutie žaloby, nemôže však byť dôvodom, pre ktorý sa nepripustí zámena účastníkov. Dovolací súd však v tejto súvislosti upozorňuje, že predmetné podanie nemá všetky predpísané náležitosti podania (§ 42 ods. 3 O. s. p.). Podanie musí byť vlastnoručne podpísané. Podanie je však kópiou, ktorá je síce notársky overená, nie je však ani Ing. F. ani Ing. S. podpísaná. Pripojená dohoda o postúpení pohľadávky je neoverenou kópiou.

O postup, odnímajúci účastníkovi možnosť konať pred súdom (§ 237 písm. f/ O. s. p.) ide tiež vtedy, ak súd zastaví konanie podľa § 10 ods. 1 poplatkového zákona, hoci podmienky pre tento postup neboli splnené. Rozhodnutie odvolacieho súdu je okrem už uvedeného nesprávneho postupu nesprávne i v tom, že dospel k predčasnému záveru o splnení podmienok na zastavenie konania pre nezaplatenie súdneho poplatku.

Správny je názor oboch súdov, že žalobca pôvodnou žalobou právo na zaplatenie zmluvnej pokuty neuplatnil. V texte žaloby síce skutočne spomína, že dlžník sa zaviazal zaplatiť aj zmluvnú pokutu, v petite žaloby (v časti, v ktorej je formulované, čoho sa domáha) však výslovne uvádza, že popri istine žiada priznať úroky (zrejme z omeškania). Tu sa žiada pripomenúť, že vznik práva na zmluvnú pokutu ešte nevyklučuje aj vznik práva na úroky z omeškania z tej istej pohľadávky (napokon žalobca podľa rozšírenej žaloby uplatňuje zmluvnú pokutu i úroky z omeškania). Tomu, že žalobca neuplatňoval zmluvnú pokutu, naznačuje aj spôsob, akým je v tejto časti formulovaný petit žaloby. Úroky sú príslušenstvom pohľadávky, majú charakter opakujúceho plnenia, čomu zodpovedá aj spôsob jeho uplatňovania. Je možné jeho uplatnenie a priznanie súdom aj do budúcnosti, pokiaľ budú trvať podmienky vzniku tohto práva. Preto je možné uplatňovať úroky od stanoveného dňa až do zaplatenia. Z uvedeného dôvodu súd nežiadal, aby žalobca túto časť uplatneného práva vyčíslil (uviedol konkrétnu výšku), ani nežiadal z nej zaplatiť súdny poplatok. Zmluvná pokuta je naproti tomu samostatným právom, ktoré vzniká každým porušením zmluvnej povinnosti. Uplatňovať možno vždy len pokutu, na zaplatenie, ktorej už právo vzniklo. Keďže

právo na zaplataenie zmluvnej pokuty nie je príslušenstvom pohľadávky, ale samostatnou pohľadávkou pri uplatnení na súde podlieha súdному poplatku. Napokon správny je aj názor súdu prvého stupňa, že výnimka, stanovená v § 9 ods. 1 písm. b/ zákona č. 71/1992 Zb. o súdnych poplatkoch, sa vzťahuje na predmet konania pred jeho rozšírením. Znamená to, že nezaplataenie súdneho poplatku z predmetu rozšíreného poplatku nie je dôvodom na zastavenie konania o pôvodnom predmete konania (predmete pred rozšírením návrhu). Je však dôvodom pre zastavenie konania o tej časti návrhu, o ktorú bol rozšírený.

Podanie z 29. novembra 2004 je aj podľa dovolacieho súdu zmenou - rozšírením žaloby o nový predmet, ktorý v pôvodnej žalobe nebol uplatnený a podlieha súdnému poplatku. Podanie je však neúplné a nedá sa z neho zistiť výška novouplatnenej pohľadávky. Bez jej výšky však nemožno určiť výšku súdneho poplatku, ktorý má žalobca doplatiť za rozšírenie žaloby. To bude možné až po tom, ako žalobca uvedie konkrétnu výšku zmluvnej pokuty, na ktorú žiada žalovaného zaviazat'. Bez doplnenia rozšírenia žaloby a bez rozhodnutia o tom, či súd zmenu žaloby pripúšťa (§ 95 O. s. p.), bola predčasná výzva súdu prvého stupňa na zaplataenie poplatku, uznesenie súdu prvého stupňa o zastavení konania i uznesenie odvolacieho súdu, ktorým uznesenie súdu prvého stupňa potvrdil. Ani z jedného z uvedených úkonov súdov nie je zrejmé, akú čiastku považovali za základ poplatku a ako ju určili.

So zreteľom na uvedené je zrejmé, že v predmetnom konaní došlo k procesným vadám, zakladajúcim podľa § 237 písm. f/ O. s. p. prípustnosť dovolania. Tieto vady sú zároveň tiež dôvodom, pre ktorý musí dovolací súd napadnuté rozhodnutie vždy zrušiť, pretože rozhodnutie vydané v konaní postihnutom takouto procesnou vadou nemôže byť považované za správne.

Vzhľadom na to Najvyšší súd Slovenskej republiky napadnuté uznesenie Najvyššieho súdu Slovenskej republiky podľa § 243b ods. 1, ods. 3 O. s. p. zrušil. Keďže, pokiaľ ide o zastavenie konania, rovnakou vadou trpí aj rozhodnutie súdu prvého stupňa, zrušil dovolací súd aj toto rozhodnutie a vec vrátil súdu prvého stupňa na ďalšie konanie.

P o u ě n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nie je prípustný opravný prostriedok.

V Bratislave 29. januára 2009

JUDr. Peter Dukes, v. r.
predseda senátu